

APLAUS «ESTONIALE»!

Juba teatrisse tuld ülendatud meeleolus, erilise lootusega. Juba teadmine, et operetis mängivad uued näod, oli põnev. Oleme aastate jooksul harjunud nägema hästi tuttavlikke ja igati argipäevaseid operetietendusi, lavastusest lavastusse kordub üks ja sama pisut igavaks muutuv stamp ja rutiin. Ja äkki ilmub keegi Kerge, kes pöörab asjal teise otsa. Mozarti «Sevilla habemeajaja» «Vanemuises», kaks lühiooperit «Estonias», huvitavad lavastused TV-s, Rakveres, Draamateatris ja «Pisuhänd» «Eesti Telefilmis» on tööd, mis on meie teatrielu üldiselt rahulikult kulgev argipäeva raputanud. Kahle-mata pani kerge žanri lavastaja senine teenistusleht saalitäie operetisõpru põnevusega tulemust ootama. Ja peab ausalt ütleva: peftuda ei tulnud. Näitlejana on mul raske kolleegide arvustada, vähemusikaalse inimesena peaaegu võimatu rääkida solistide ja orkestri koosmängust ja ülemise do või alumise sol'i võtmisest (pealegi tundub, et see põlegi operetis peamine). Võin jagada muljeid lihtsalt tavalise vaatajana, kes, andku kolleegid mulle andeks, suhtub operetti üldse pisut reserveeritult, nii nagu tõsised teatralid näiteks estraadižanrisse. Arvatavasti on see reservatsioon tekkinud kõigest seni nähtust ja kuuldust, mis on aastate jooksul valvsaks sundinud.

Juhtub harva, et kõik meeldib, mulle meeldis kõik: kostüümid, dekoratsioon, näitlejate sädelev mäng, huvitavad, ütlesin originaalsed misanstseenid, Abrahámi meloodiline ja meelde jääv muusika, pisirollide täpne ja hoolikas viimistlus, koguni kavaleht, kus see reservatsioon tekkinud

Pál Abrahámi operett «Savoy ball» ● Lavastaja ja ballettmeister: Eesti NSV teeneline kunstnik Ago-Endrik Kerge ● Esietendused 13. ja 17. mail.

● Daisy Darlington — Katrin Karisma, Mustafa Bei — Jüri Krjukov.

ses teatripildis on see unikaalne looming.

Kuid «Savoy ball» rõõmutab veel muuga: A.-E. Kerge on sel korral läbi murdnud «Estonia» operetilavastustes vohanud stampidest ja pannud särama kunagised mängutraditsioonid. Kaks inimest seostub nendega kõigepealt: Paul Pinna ja Agu Lüüdik. Esimene kutselise «Estonia» algaastate korüfee, kelle mängulust ja improvisatsioonileidlikkust andsid operetilavastuseski unustamatuid kõrghetki; teine eesti professionaalse operetiloomingu hing, suunaja ja põhimõttekindel töömees, kes teadis (tundis) selle kerge kunsti rasket tööd.

Kahetkümnendail aastatel tühiseks tunnistatud opereti viis ülesmäe «Estonias» lavastajana tööle asunud A. Lüüdik, Estoonlyaste lavastusi iseloomustasid ansamblimäng, žanritunnetus, sündmustiku loogika jälgimine, rolli psühholoogilisest tõepärasest lähtumine. Kujunes välja nõue: laulda kui ooperilaulja ja mängida kui draamanäitleja. Niisamuti peeti silmas stiili ja peenetundelist vormitaju. «Estonia» opereti mängutraditsioonid kandusid edasi sõjajärgsesse loomingusse, avaldades kõige ilmekamalt ning järjekindlamalt väljapaistvate solistide (Georg Ots, Meta Kodanipork) loomingus.

Kui Agu Lüüdik tõestas aastakümnete eest opereti kui žanri kunstikaalukat eluõigust, siis A.-E. Kerge ja kogu trupp veenavad «Savoy balli» esitusega, et estoonlyased on

see reservatsioon tekkinud kõigest seni nähtust ja kuuldust, mis on aastate jooksul valvsaks sundinud.

Juhtub harva, et kõik meeldib, mulle meeldis kõik: kostüümid, dekoratsioon, näitlejate sädelev mäng, huvifavad, ütleksin originaalsed misansteenid, Abrahámi meloodiline ja meelde jääv muusika, pisirollide täpne ja hoolikas viimistlus, koguni kavaleht, kus see reservatsioon tekkinud lavastuse peategelasi Milvi Laidi, Ants Eskolat ja Agu Lüüdikut.

Helgi Sallo ja Voldemar Kuslapi meisterlikkus on teada. Vanameister Endel Pärn tõestab veel kord, et asendajat on talle veel raske leida, kuigi noor kaader püüab maestrot kinni püüda. Täpne stiilitunnetus, liikumine, kergus ja mis peamine, suurepärase tekstitudmine tõestavad taas, et operinäitleja peab olema sünteetiline.

Kuna tegelasi on palju, ei hakka ma kõiki loetlema, võin ainult mainida, et ükski tegelastest ei häirinud. Mitte ükski. See on juba saavutus. Eriti tõstaksin esile kolme: Jüri Krjukovi, Urmas Kibuspuud ja sädelevat, šarmantset ja täiesti uudselt mõjuvat Katrin Karismad.

Kõige raskem on komöödias naerda, veel raskem kogelda. Naermine nõuab suurt meisterlikkust, kogelemine fakti- ja mõõtnunnet. Kui minna patoloogilist teed, on roll mokas. Urmas Kibuspuu viib advokaat Céléstin Formant'i osa nii peenelt läbi, et vana naerumeister võib tööd kadedusega jälgida. Jüri Krjukov mind ei üllatanud, omaaegses «Meelejahutaja» trupis, Draamateatri «Noore daami visiidis», «Saateveas» ja «Inimese elus», Mericourt'i rollis Vanalinna Studio etenduses «Kes aevastas?», Sanderina «Pisuhännas» on ta igal pool huvitav, professionaalne, tema loomupärane, koolis mitteõpitanud huumorita juubel teeb ta hästi jälgitavaks. Ka Türgi saatkonna atašee Mustafa Bei on loodud samal printsibiilil — pisut rämedavõitu elupõletaja, naisteküü, selfskonnalõvi ja kõikvõimalike intriigide kombinaator. Soovitav oleks kasutada dramaanäitlejaid operetis ka edaspidi, tulu elaks

● Daisy Darlington — Katrin Karisma, Mustafa Bei — Jüri Krjukov.

Vahelduseks muusikalidele jõudis «Estonias» lavale suur revüooperett. Ajavaim eeldabki muusikalide ülekaalu, ent väärt operettide naiivsuse vabandab välja nende muusika, milles on mõndagi suupärast ka ooperilauljaile. Meil esinenud maailmanimega lauljaist on operetti laulnud Therese Stratas, Grace Bumbry, Nicolai Gedda ja Hermann Prey. Muusikalinumbritega pole nad oma repertuaari siiski rikastanud. Küllap jääb edaspidigi ideaaliks opereti ja muusikali vahepealne vorm, milles kirjanduslikult kaalukale libretole on loodud operetimestaabiga muusika.

Operetil «Savoy ball» on kokkupuutepunkte J. Straussi «Nahkhiire» tegevusega. Abikaasad kohtuvad ballil, mees ei tunne oma naist ära ja osutab nii talle kui ka argentiina tantsijannale sedavõrd suurt tähelepanu, et naisel on igati alust süüdistada meest üleaisalõõmises ja teda lõpuks ka karistada. Ju see on ikka elevant tekitav situatsioon — seda on taibanud ka Somerset Maugham ja kasutanud salongikomöödias «Ideaalne abikaasa».

Sellise skeemi alusel hakkab veerema ka «Savoy balli» tegevus ja peagi unustad esialgse kahtlustunde, mis tekib, kui näed kavalehel Alfred Grünwaldi ja Fritz Löhner-Beda nime, kes nii koos kui eraldi varustasid Abrahámi kõrval kirjanduslikult vähenõudlike libretodega ka Kálmáni ja Lehári. Ei, seekord pole tegemist vana libretoga selle tões ja vaimus: üldist tegevusjoont, sõnastust ja laulutekste on parajuse piires õgendanud lavastaja Ago-Endrik Kerge ning Juhan Viiding. (Laulutekstid ei kostnud paraku saali just ideaalselt.)

«Savoy balli» lavalettojad on taaselustanud 30-ndate aastate algupoole levikunsti vaimu. Big band'ide viljeldav svingmuusika ja filmišlaagrite levik oli saavutamata tippu ning raadio ei olnud veel oma

● Markii Aristide de Faublas — Voldemar Kuslap.
GUNNAR VAIDLA fotod.

ne hojak — nagu ikka kauge-malt vaatamise juures.

«Savoy ball» oli noorele dirigendile Endel Nõgesele esimene esietendus «Estonias». Ise musitseerides ja lastes orkestril musitseerida tabas ta Abrahámi muusika põhilaadi, jõudis opereti lüürilisuse ja rütmide valdkonda. Küllap tuleb aja jooksul mahlakust ja sartsu juurdégi.

Viive Ernesaksa kui muusikalise konsultandi töö seekord tõesti head tulemused olid kohe kõrvaga kuulda.*

Ago-Endrik Kergel on väga

tõepoolest rütmipinget tõsta ja said operetis osalemisest ka ise mõnu tunda — vähemalt nii tundus see saalisolijaile. (Tavaliselt võivad ju draamajõudude operetis osalemise luksust endale lubada vaid «kombinaatteatrid», nagu «Vanemuine» ja kunagine «Estonia», kus muusikalavale ilmusid Paul Pinna, Ants Eskola, Arnold Vaino ja teisedki esimese suurusjärgu tähed.) Veidi venima kippus «Savoy balli» alguse perekonnaidüll — Aristide'i ja Madeleine'i kojusaabumine aastaselt pulmareisilt Veneetsia-mälestuste meletamisega. (Veneetsia-laul kõlbaks proloogiks vahe-eesriide ette.)

Esimeseks esietenduseks tuli lavale «Estonia» opereti raskekahurvägi — Helgi Sallo, Katrin Karisma, Voldemar Kuslap, Endel Pärn, Arvo Laid, Endel Simmermann —, aga mitte terves koosseisus, sest suur osa jäi reservi järgnevat etendust jaoks ja see kutsub esile soovi etendust veel kord vaadata. Tuleproovil operetidebüüandina pidasid hästi vastu Leelo Spirka ja Eha Pärn.

Aplaus ei tahtnud lõppeda, ja seda teenitult. Avanegu «Savoy balliga» klassikalisele operetile taas laiem tee «Estonia» lavale! On ju sellega leitud võimalus, kuidas mõne kirurgilis-kosmeetilise operatsiooniga, mis ei riku teose põhistruktuuri, saab korrigeerida vanade libretode lamedusi. Oiget operetirõõmu on väga vaja.

LEO NORMET

Ago-Endrik Kerge «Savoy ball» tundub olevat

peenestundeist vormitaju. «Estonia» opereti mänguraditsioonid kandusid edasi sõjajärgsesse loomingsusse, avaldudes kõige ilmekamalt ning järjekindlamalt väljapaistvate solistide (Georg Ots, Meta Kodanipork) loomingsus.

Kui Agu Lüüdik tõestas aastakümnete eest opereti kui žanri kunstikaalukat eluõigust, siis A.-E. Kerge ja kogu trupp veenavad «Savoy balli» esitusega, et estoonlased on võimelised palju rohkemaks kui viimastel aegadel on teatud.

«Savoy balli» mitme koosseisuga esitamine lubab külastajail veenduda, et teater on jõukas andekatest lauljatest/näitlejatest. Tiheks arvatav, et «Estonia» operett pole ühelgi varasemal perioodil olnud nii pakatav võimekatest loometahtelistest inimestest. Tore on seegi, et Draamateatrit on laenatud Urmas Kibuspuu ja Jüri Krjukov. Miks mitte! Ka varasemate aastate «Estonias» rakendati operetis draamajõude, kasuks näitlejaile ja kasuks operetile.

Nägin teist, 17. mai esietendust, sealst siis ka muljed. Raske on öelda, mis tundus kõige olulisem ja kõige köitvam. Võib-olla siiski: väga täpne žanritunnetus. Muusika loob põhilise kanvaat, määrab tõnaalsuse. Rollid kasvavad selgest välja. Kuid samas jätab lavastaja kogu esituse teatri-mängu tasemele. On tunda näitlejate eneste suhtumist lavaloosse. Teos on sellisena tarvimeelne ja lustiv. Esiplaanile tõusevad inimlikud nõrkused ja nurrused.

Etendus kulgeb kergelt ja köitvalt. Kuid selle taga võib aimata tohutut tööd, mida on teinud lavastaja, dirigent, näitlejad. Laval on tõelist mängurõõmu. See kisub kaasa. ka vaataja käib omamoodi ballil. Miski igavesti inimlik tekitab assotsiatsioone tänasega. Nüüdsete armu- ja narmimängudega!

Lavastuse seisukohast tundub olevat ideaalne, et lavastaja ja ballettmeister on ühes isikus. Esitus on dünaamiline ja plastiliselt väljenduslik. Eriti mõjukaks peaksin teise vaatuse kulminatsiooni ja finaali. Kui palju võib selle taga olla proovideeagset higit! Kuid etendus kulgeb elegantse

Kibuspuud ja sädelevat, farman-
set ja täiesti uudset mõjuvat
Katrin Karismad.

Kõige raskem on komöödiast
naerda, veel raskem kogelda.
Naermine nõuab suurt meister-
likkust, kogelemine fakti- ja mõõ-
tunnet. Kui minna patoloogilist
teed, on roll mokas. Urmas Ki-
buspuu viib advokaat Célestini
Formant'i osa nii peenelt läbi, et
vana naerumeister võib tööd ka-
dusega jälgida. Jüri Krjukovi
mind ei üllatanud, omaaegses
«Meelejahutaja» trupis, Draama-
teatri «Noore daami visiidis»,
«Saateveas» ja «Inimese elus»,
Mericoourt'i rollis Vanalinnas Stu-
dio etenduses «Kes aevastas?»,
Sanderina «Pisuhännas» on ta
igal pool huvitat, professionaal-
ne, tema loomupärane, koolis
mitteõpitud huumoritaju teeb ta
hästi jälgitavaks. Ka Türgi saat-
konna atašee Mustafa Bei on loo-
dud samal printsiibil — pisut räme-
davoitu elupõletaja, naisteküti,
selfskonnalõvi ja kõikyõimalike
intriigide kombinaator. Soovitav
oleks kasutada draamanäitlejaid
operetis ka edaspidi, tulu oleks
vastastikune.

Ainus, mida võiks soovitada
dirigendile: lasta orkestril mängi-
da pisut vaiksemalt, kui Krjukov
laulab. Juhan Viidingu sõnu ta-
haks rohkem kuulda kui saadet.

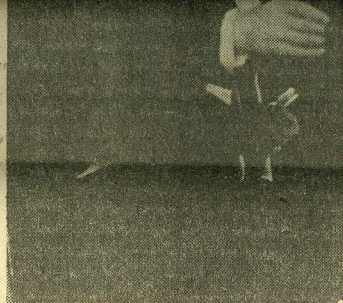
Lavastaja töös on eriti hinna-
tav, et ta on terve ansambli pi-
devat liikuma pannud, et on ole-
mas viis-kuus paralleeltegevust,
eksisteerib aaria, kuplee ja dia-
loogi katkematu ahel. Etendus
voolab, ja seda mitte tänu pöörd-
lavale, vaid lavastaja tööle. Ago-
Endrik Kerge tõestas, et klassika-
line operett võib olla nauditav,
vaadatav ja arusaadav ka praegu.
Loodan, et teine koosseis on sa-
ma tubli.

EINO BASKIN

retimastabiga muusika.
Operetil «Savoy ball» on kok-
kupuutepunkte J. Straussi
«Nahkhiire» tegevusega. Abika-
sad kohtuvad ballil, mees ei
tunne oma naist ära ja osutab
nii talle kui ka argentiina tant-
sijannale sedavõrd suurt tähele-
panu, et naisel on igati alust
süüdistada meest üleaisalõm-
ises ja teda lõpuks ka karistada.
Ju see on ikka elevust tekitav
situatsioon — seda on taibanud
ka Somerset Maugham ja kasu-
tanud salongikomöödiast «Ideaal-
ne abikaasa».

Sellise skeemi alusel hakkab
veerema ka «Savoy balli» te-
gevus ja peagi unustad esialgse
kahtlustunde, mis tekib, kui
näed kavalehel Alfred Grün-
waldi ja Fritz Löhner-Beda ni-
me, kes nii koos kui eraldi va-
rustasid Abrahámi kõrvale kir-
janduslikult vähenõudlike lib-
retodega ka Kálmáni ja Lehári.
Ei, seekord pole tegemist vana
libretoga selle töes ja vaimus:
üldist tegevusjoont, sõnastust
ja laulutekste on parajuse pii-
res õgvendanud lavastaja Ago-
Endrik Kerge ning Juhan Vi-
ding. (Laulutekstit ei kostnud
paraku saali just ideaalselt.)

«Savoy balli» lavalettojad
on taaselustanud 30-ndate
aastate algupoole levikunsti
vaimu. Big band'ide viljeldav
svingmuusika ja filmiislaagrite
levik oli saavutamata tippu
nii raadio ei olnud veel oma
uudsusevõlu kaotanud. Ajastu
tabamise poolest on üks kena-
maid numbreid Daisy lavale-
tulek koos nelja koloriitse
meessaatjaga, kelle tantsuli-
gutused ja poosid on ajastiili
täistabamused. Retrospektiivis
vaadatuna olid 20-ndatel ja
30-ndatel aastatel väga kind-
lad karakterijooned, mis pol-
nud sajandivahetuse omadest
sugugi vähem värvikad. Nen-
de võluvama poole mõjujõu-
du tugevdab teadmine, et
tolleaegses elus ja kunstis pol-
nud veel sellist ülemäärast
mehhaniseeritust nagu täna-
päeval. Sellepärast panebki
tolleaegse levikunsti mõnin-
gane naiivsus helisema nos-
talgianoodikese, millele aga
kohe lisandub kergelt ironiili-

● Markii Aristide de Faub-
las — Voldemar Kuslap.
GUNNAR VAIDLA fotod.

ne hojak — nagu ikka kauge-
malt vaatamise juures.

«Savoy ball» oli noorele di-
rigendile Endel Nõgesele esi-
mene esietendus «Estonias». Ise
musitseerides ja lastes orke-
stril musitseerida tabas ta
Abrahámi muusika põhilaadi,
jõudis opereti lüürilise ja
rütmi valdkonda. Küllap tule-
b aja jooksul mahlakust ja
särtsu juurdégi.

Viive Ernesaksa kui muusi-
kalse konsultandi töö seekord
tõesti head tulemused olid
kohe kõrvaga kuulda.*

Ago-Endrik Kergel on väga
head kätt olnud just muusika-
lavastuste juures. Ta tunne-
tab suurepäraselt teksti, näit-
lemise, muusika ja tantsu vas-
tastikust seotust, otsib koos
kunstnikuga — seekord Aime
Undiga — sellele sünteetile
sobivat raamistust lavakujun-
duse näol. Siit käsvab loomu-
likult välja üldistamisvajadus,
selle järel aga teose eripärast
tulenev stiiliseerimistarve, mil-
le teostamine muudab lavastu-
se juba kindlalt omanäoliseks.
Oluline on tema juures igale
lavastusele iseloomuliku rüt-
mi tunnetamine. Opereti rüt-
mipulsi tugevdamiseks lülitas
ta trupi koosseisu ka tugevad
karakternäitlejad — Urmas
Kibuspuu ja Jüri Krjukovi
Draamateatrist. Nad aitasid

riide ette.)

Esimeseks esietenduseks tuli
lavale «Estonia» opereti ras-
kekahurvägi — Helgi Sallo,
Katrin Karisma, Voldemar
Kuslap, Endel Pärn, Arvo
Laid, Endel Simmermann —
aga mitte terves koosseisus,
sest suur osa jäi reservi järg-
nevate etenduste jaoks ja see
kutsus esile soovi etendust
veel kord vaadata. Tuleproo-
vil operetidebüüandina pidasid
hästi vastu Leelo Spirka ja
Eha Pärj.

Aplaus ei tahtnud lõppeda,
ja seda teenitult. Avanegu
«Savoy balliga» klassikalisele
operetile taas laiem tee «Es-
tonia» lavale! On ju sellega
leitud võimalus, kuidas mõne
kirurgilis-kosmeetilise operat-
siooniga, mis ei riku teose põ-
histruktuuri, saab korrigeerida
vanade libretode lamedusi.
Õiget operetirõõmu on väga
vaja.

LEO NORMET

Ago-Endrik Kerge «Savoy ball» tundub olevat loogiline järg õnnestunud ooperitõlgendustele — «Sevilla habemeajaja» «Vane-
muises» ja Mozarti-mängimise-
d «Bastien ja Bastienne» ning «Teatridirektor» «Estonias». Mõlemad üllatasid. Uudsusega, terviklikkusega, kaasaegsusega, stiilsusega, tuuma ja vormi tunnetava näitlejamänguga. Meie täna-

*) Rõhutatud sõna seekord meelega, sest hiljuti nähtud L. Prometi väga huvitava näidendi «Else, Teeba prints» muusikali-
se kujunduse osas on mul tõsi-
nen pretensioon nii lavastajale
A.-E. Kergele kui ka V. Erne-
saksale. Näidendi lõpus, kui
peategelasest poetess E. Schüler-
Lasker asub oma viimastel elu-
aastatel Palestinas, hakkab
saali kõlama india muusika! See
sobib sama palju kui brasiilia
rütmid Kivi «Seitse venna» la-
vastuse juurde. Küsitav on ka
Hindemithi süüdist «1922» päri-
neva marsi kasutamine pead-
tõstava natsismi iseloomustami-
seks.

Nägin teist, 17. mai esieten-
dus, sealt siis ka muljed. Ras-
ke on öelda, mis tundus kõige
olulisem ja kõige köitvam.
Võib-olla siiski: väga täpne
žanritunnetus. Muusika loob
põhilise kanvaat, määrab töö-
naalsuse. Rollid kasvavad sel-
lest välja. Kuid samas jätab
lavastaja kogu esituse teatri-
mängu tasemele. On tunda
näitlejate eneste suhtumist la-
valoosse. Teos on sellisena ter-
ravmeelne ja lustiv. Esiplaani-
le tõusevad inimlikud nõrkus-
ed ja nurrused.

Etendus kulgeb kergelt ja
köitvalt. Kuid selle taga võib
aimata tohutut tööd, mida on
teinud lavastaja, dirigent,
näitlejad. Laval on tõelist
mängurõõmu. See kisub kaasa.
ka vaataja käib omamoodi
ballil. Miski igavesti inimlik
tekib assotsiatsioonide täna-
sega. Nüüdsete armu- ja nar-
rimängudega!

Lavastuse seisukohast tun-
dub olevat ideaalne, et lavas-
taja ja balletmeister on ühes
isikus. Esitus on dünaamiline
ja plastiliselt väljenduslik.
Eriti mõjukaks peaksin teise
vaatuse kulminatsiooni ja fi-
naali. Kui palju võib selle ta-
ga olla proovideagset higi!
Kuid etendus kulgeb elegantse
kergusega.

Lavastuse väljatoomine ka-
he näitlejate koosseisuga on
muidugi hiiglatöö. Tundub, et
lavastaja on suunanud näitle-
jaid ansambliühitsuse süven-
damisele, samas aga pidanud
silmas ka rollide eredust.
Suurte mängukogemustega
Helgi Sallo ja Voldemar Kus-
lapi kõrval köidab sarmikas ja
bravuurset mängitud Daisy
Darlington (üliõpilane Vaike
Kiik). Meeldivalt üllatab Ros-
tislav Gurjevi omapärane et-
tevõtlik hädavares advokaat
Célestin. Kõiges on tunda näit-
lejaandeid virgutunud lavas-
tust.

«Savoy ball» on teatrisünd-
mus. Kas saab sellest «Estonias»
uue etapi algus, oleneb
teatrist endast. Sellest, milline
tee edasiminekkuks valitakse.

KARIN KASK